

พุทธวิธีส่งเสริมความปรองดองสมานฉันท์ของประชาชนโดยผู้นำชุมชน ในอำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง*

BUDDHIST METHODS FOR PROMOTING RECONCILIATION AMONG PEOPLE BY COMMUNITY LEADERS AT MAE MO DISTRICT IN LAMPANG PROVINCE

กิตติพงษ์ แสนกาวิ, พระครูศรีปวรบัณฑิต (บวรวิทย์ รตนโชโต), ยุทธนา ปราณีต

Kitipong Sankawee, Phrakrusripavornbandhit (Bovornvit Ratanachoto), Yuttana Praneet

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: kitiphngssaenkawi@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาระดับความปรองดองสมานฉันท์ของประชาชนในอำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง 2. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักสาราณียธรรมกับความปรองดองสมานฉันท์ของประชาชนในอำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง และ 3. นำเสนอพุทธวิธีส่งเสริมความปรองดองสมานฉันท์ของประชาชนโดยผู้นำชุมชนในอำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณที่ทำการแจกแบบสอบถาม โดยมีประชากรคือประชาชนที่มีสิทธิเลือกตั้งในอำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง จำนวน 17,601 คน โดยใช้สูตรของทาโร ยามาเน่ ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 392 คน ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามที่ 0.948 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติสัมพันธ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และการวิจัยเชิงคุณภาพใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 รูปหรือคน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1. ระดับความปรองดองสมานฉันท์ของประชาชนในอำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง พบว่า โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.76$) 2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสาราณียธรรมกับความปรองดองสมานฉันท์ของประชาชนในอำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง พบว่า มีความสัมพันธ์กันในเชิงบวก โดยมีระดับนัยสำคัญสูงมาก และ 3. พุทธวิธี

* Received January 21, 2026; Revised February 22, 2026; Accepted March 7, 2026

ส่งเสริมความปรองดองสมานฉันท์ของประชาชนโดยผู้นำชุมชนในอำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง พบว่า 1. ด้านเมตตาทายกรรม ด้วยการแสดงออกให้เกิดความประทับใจและน่านับถือ 2. ด้านเมตตาจริกรรม ด้วยการใช้คำพูดด้วยความเคารพและมีเหตุผล 3. ด้านเมตตา มโนกรรม ด้วยการย้าเตือนถึงสำคัญของการคิดดีต่อกัน 4. ด้านสาธารณโภคี ด้วยการ จัดกิจกรรมร่วมที่เน้นให้เกิดประโยชน์กับส่วนรวม 5. ด้านสัสสามัญญตา ด้วยการสร้าง ความเข้าใจและตระหนักรู้ต่อกติกาชุมชน และ 6. ด้านทิสสามัญญตา ผู้นำต้องแสดงออกถึง การยึดมั่นในหลักการที่ถูกต้อง องค์ความรู้จากการวิจัย คือ ปฏิบัติดี มีจิตสาธารณะ เคารพ กติกา พาเป้าหมายร่วม

คำสำคัญ: พุทธวิธี; ความปรองดอง; สมานฉันท์; ผู้นำชุมชน

Abstract

Objectives of this research article were: 1. To study the level of reconciliation and harmony among the people in Mae Mo District, Lampang Province; 2. To examine the relationship between the principles of Saraniyadhamma and reconciliation and harmony among the people in Mae Mo District, Lampang Province; and 3. To present Buddhist methods for promoting reconciliation and harmony among community by leaders in Mae Mo District, Lampang Province, conducted by the mixed research methods. The quantitative research using questionnaires with a reliability coefficient of 0.948. distributed to 392 samples, derived from 17,601 eligible voters in Mae Mo District, Lampang Province using Taro Yamane's formula. Data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, and Pearson correlation coefficient. The qualitative research, data were collected by in-depth interviewing 10 key informants and analyzed using descriptive content interpretation.

The research findings revealed that: 1. The overall level of reconciliation and harmony among the people of Mae Mo District, Lampang Province, was high ($\bar{X} = 3.76$). 2. A statistically significant positive correlation between the principles of Saraniyadhamma and reconciliation and harmony among the people of Mae Mo District, Lampang Province was found at the 0.01 level,

indicating a very high level of significance, and 3. Buddhist methods for promoting harmony and reconciliation among people by community leaders in Mae Mo District, Lampang Province, were found to be: 1. Mettagayakamma; compassionate physical actions, by expressing kindness and respect; 2. Metta Vacikamma;C compassionate verbal actions, by using respectful language and listening rationally; 3. Metta Manokamma; compassionate mental actions, by emphasizing the importance of thinking positively towards one another; 4. Sadharanapoki; public sharing, by organizing collaborative activities that benefit the community; 5. Silasamanyata; commonality of morality, by fostering understanding and awareness of community rules; and 6. Titisamanyata; commonality of views, where leaders demonstrate adherence to correct principles. The key takeaway from the research is: Act well, have a civic-minded attitude, respect the rules, and work towards a common goal.

Keywords: Buddhist Methods; Reconciliation; Harmony; Community Leadership

บทนำ

ปัจจัยสำคัญในการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ คือ การสร้างการรับรู้ความเข้าใจให้เกิดแก่ประชาชน การจัดการกิจกรรมเพื่อสร้างบรรยากาศ ส่งเสริมความสามัคคีสมานฉันท์ในพื้นที่ผ่านกลไกระดับจังหวัด อำเภอ และท้องถิ่น กล่าวคือ เป็นความเห็นพ้องต้องกันในด้านความคิดเห็น ความไว้วางใจเชื่อใจกัน ออมชอม ประนีประนอม ยอมกัน ไม่แก่งแย่งกัน ตกลงกันด้วยความไกล่เกลี่ย ตกลงกันด้วยไมตรีจิต (โคทม อารยา, 2558) การสร้างบรรยากาศความปรองดองสมานฉันท์ของสังคมโดยรวม ด้วยความมุ่งหมายว่าจะให้ประชาชนหันกลับมาดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกันได้ ดังที่เคยมีมาแม้จะมีความเห็นหรือทัศนคติทางการเมืองที่แตกต่างกัน แต่ประชาชนต้องสามารถอยู่ร่วมกันได้ตามแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นพระประมุขเป็นพื้นฐานของการยึดหลักนิติรัฐ นิติธรรม และเรียนรู้จากอดีตที่ผ่านมาและดำเนินนโยบายสร้างความปรองดองสมานฉันท์ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญที่จะผลักดันการปฏิรูปให้บรรลุผลสำเร็จ (ชัยวัฒน์ สถาอานันท์, 2546)

สถานการณ์ปัญหาความขัดแย้งและแตกแยกในสังคมที่สำคัญของจังหวัดลำปาง เริ่มตั้งแต่ความขัดแย้งในครอบครัวจากสถิติการกระทำความรุนแรงในครอบครัว ปี 2560 – 2562 มีผู้ถูกระทำ จำนวน ทั้งสิ้น 289 ราย และผู้กระทำ จำนวน 136 ราย

และคดีอาญาความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย ปี 2561 – 2562 พบว่า มีการรับแจ้งเหตุประเภทรายการร่างกายมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 43.27 (สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดลำปาง, 2563) ซึ่งความหลากหลายและความแตกต่างนี้ได้ก่อให้เกิดความไม่เข้าใจและความขัดแย้งกันเองภายในพื้นที่เช่นกัน ประชากรยังขาดความสามัคคีและจิตสำนึกการอยู่ร่วมกันอย่างแท้จริง ทั้งภายในชุมชนเองและระหว่างชุมชน ทำให้การพัฒนาที่ผ่านมาเป็นไปด้วยความยากลำบาก อันเนื่องมาจากหลายปัจจัยด้วยกัน เช่น ขาดแหล่งข้อมูลข่าวสาร การสื่อสารโดยโทรศัพท์มือถือและอินเทอร์เน็ตไม่ครอบคลุม ขาดกระบวนการบริหารจัดการ ล้วนเป็นสาเหตุที่ทำให้ยากต่อการสื่อสารและการปกครอง โดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีประชากรหนาแน่น เช่น ตำบลแม่เมาะ (อำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง, 2565)

พระพุทธศาสนาก็ได้มีหลักคำสอนในการเสริมสร้างความปรองดองสมานฉันท์และความสามัคคีในชุมชน ซึ่งก็คือหลักสาราณียธรรมที่เป็นหลักธรรมที่ช่วยให้เกิดความสามัคคีในชุมชน หลักสาราณียธรรมเป็นหลักพุทธธรรมหนึ่งที่ได้นำมาประยุกต์ใช้ร่วมกับการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ในชุมชน ซึ่งเป็นหลักที่สอดคล้องกันในเรื่องของการอยู่ร่วมกันประกอบไปด้วย การรับผิดชอบต่อสังคม การใช้คำพูดที่สุภาพเกิดประโยชน์ การมีจิตใจสาธารณะ การแบ่งปันและทำประโยชน์ให้กับสาธารณะ การมีความประพฤติสุจริตดีงาม (ที่.ปา. 11/324/321 – 322) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

จากปัญหาที่ได้กล่าวมาผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับการส่งเสริมความปรองดองสมานฉันท์ในอำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง เพื่อสะท้อนจากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสาราณียธรรมกับความปรองดองสมานฉันท์ของประชาชนในพื้นที่ นอกจากนี้ ยังมุ่งนำเสนอพุทธวิธีในการส่งเสริมความปรองดองสมานฉันท์ของประชาชน โดยบทบาทของผู้นำชุมชนในอำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง เพื่อเป็นแนวทางเชิงปฏิบัติในการพัฒนาชุมชนให้เกิดความเข้มแข็งและยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความปรองดองสมานฉันท์ของประชาชนในอำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักสาราณียธรรมกับความปรองดองสมานฉันท์ของประชาชนในอำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง

3. เพื่อนำเสนอพุทธวิธีส่งเสริมความปรองดองสมานฉันท์ของประชาชน โดยผู้นำชุมชนในอำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) มีทั้งการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ที่เน้นการศึกษาและเก็บข้อมูลในเชิงสถิติ ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยการศึกษาวเคราะห์ข้อมูลดิบที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากร ได้แก่ ประชาชนอายุ 18 ปีบริบูรณ์ขึ้นไปที่มีสิทธิเลือกตั้ง ในอำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง จำนวน 17,601 คน (กรมการปกครอง, 2567)

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนอายุ 18 ปีบริบูรณ์ขึ้นไปที่มีสิทธิเลือกตั้ง ในอำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง ทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่างใช้หลักการสุ่มแบบแบ่งชั้น ซึ่งเลือก ตำบลในพื้นที่อำเภอแม่เมาะ 2 ตำบล ประกอบด้วย ตำบลขนาดใหญ่ คือ ตำบลแม่เมาะ และตำบลขนาดเล็กคือตำบลนาสัก นำมาคำนวณตามสูตรของทาโร่ ยามาเน่ (Yamane, 1973) ทำการสุ่มได้กลุ่มตัวอย่างได้ จำนวน 392 คน

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้ที่มีคุณสมบัติสอดคล้องกับประเด็น สำคัญของการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 10 รูปหรือคน ประกอบด้วย กลุ่มนักวิชาการด้าน พระพุทธศาสนา 2 รูปหรือคน กลุ่มนักวิชาการด้านรัฐศาสตร์ 2 คน กลุ่มผู้นำชุมชน 3 คน กลุ่มตัวแทนประชาชน 3 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 4 ตอน คือ 1. แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม 2. แบบสอบถามเกี่ยวกับ พุทธวิธีส่งเสริมความปรองดองสมานฉันท์ของประชาชนโดยผู้นำชุมชนในอำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง และ 3. แบบสอบถามเกี่ยวกับความปรองดองสมานฉันท์ของประชาชน ในอำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง โดยคำถามในตอนที่ 2 และตอนที่ 3 มีลักษณะแบบสอบถาม เป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Likert Scale) การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย ด้วยการหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ โดยได้ค่า IOC ตั้งแต่

0.60 – 1.00 และการหาความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.948

3.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แบบสัมภาษณ์ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก แบบมีโครงสร้างโดยครอบคลุมประเด็นความปรารถนาอันดีของประชาชน และหลักสารานุกรมและครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัย มีทั้งหมด 4 ตอน ได้แก่ โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ โดยได้ค่า IOC ตั้งแต่ 0.60 – 1.00 เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่นำมาวิเคราะห์ต่อไป

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ขั้นตอนในการเก็บข้อมูล โดยขอหนังสือจากผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ถึงกำนันตำบลแม่เมาะ และกำนันตำบลนาสัก เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามจากประชาชนในพื้นที่ นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปเก็บข้อมูลกับประชาชนในพื้นที่ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 392 ชุด แล้วนำข้อมูลที่ได้ไปประมวลผลโดยโปรแกรมสำเร็จรูปต่อไป

4.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยทำการนัดวัน เวลา และสถานที่กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ แล้วทำการสัมภาษณ์ตามที่กำหนดไว้ ดำเนินการสัมภาษณ์ตามวัน เวลาและสถานที่ที่กำหนดไว้จนครบทุกประเด็น โดยขออนุญาตใช้วิธีการจดบันทึก บันทึกเสียงและถ่ายภาพประกอบการสัมภาษณ์

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน

5.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) นำข้อความที่ได้จากการสัมภาษณ์และทำการจดบันทึกมาแยกเป็นประเด็น เฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย วิเคราะห์ข้อมูลค่าให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญให้เป็นไปตามกรอบตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

1. ระดับความปรองดองสมานฉันท์ของประชาชนในอำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง พบผลการศึกษาดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความปรองดองสมานฉันท์ของประชาชนในอำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง โดยภาพรวม

ระดับความปรองดองสมานฉันท์ของประชาชน ในอำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง โดยภาพรวม	ระดับการปฏิบัติ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านหลักความถูกต้อง	3.61	0.75	มาก
2. ด้านหลักความเหมาะสม	3.55	0.90	มาก
3. ด้านหลักความบริสุทธิ์	3.59	0.79	มาก
4. ด้านหลักความยุติธรรม	3.66	0.74	มาก
5. ด้านหลักพรหมวิหารธรรม	3.79	0.92	มาก
6. ด้านหลักความเสียสละ	3.98	0.83	มาก
ภาพรวม	3.76	0.74	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่าระดับความปรองดองสมานฉันท์ของประชาชนในอำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.76$, S.D. = 0.74) เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า ด้านหลักความเสียสละ ($\bar{X} = 3.98$, S.D. = 0.83) ด้านหลักพรหมวิหารธรรม ($\bar{X} = 3.79$, S.D. = 0.92) ด้านหลักความยุติธรรม ($\bar{X} = 3.66$, S.D. = 0.74) ด้านหลักความถูกต้อง ($\bar{X} = 3.61$, S.D. = 0.75) ด้านหลักความบริสุทธิ์ ($\bar{X} = 3.59$, S.D. = 0.79) ด้านหลักความเหมาะสม ($\bar{X} = 3.55$, S.D. = 0.90) ทุกด้านอยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสารานิยธรรมกับความปรองดองสมานฉันท์ของประชาชนในอำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง พบว่า

ตารางที่ 2 ผลการทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐาน	ตัวแปรอิสระ	ตัวแปรตาม	ค่าสหสัมพันธ์	ค่า P	ระดับความสัมพันธ์	ผลการศึกษา	
						ยอมรับ	ปฏิเสธ
1. ด้านเมตตา	ความปรองดองสมานฉันท์	ความปรองดองสมานฉันท์	0.759**	0.01	สูง	✓	-
กายกรรม							
2. ด้านเมตตาวัจกรรม							
3. ด้านเมตตา							
มโนกรรม							
4. ด้านสาธารณโภคี							
5. ด้านศีลสามัญญตา							
6. ด้านทิวฐิสามัญญตา							

หลักสารานิยธรรมกับความปรองดองสมานฉันท์ของประชาชนในอำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กันในเชิงบวก ในระดับสูงมาก ($R = 0.897^{**}$) จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า ด้านที่มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงมาก ได้แก่ ด้านทิวฐิสามัญญตา ด้านศีลสามัญญตา ด้านสาธารณโภคี และด้านที่มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับค่อนข้างสูง ได้แก่ ด้านเมตตาภาวกรรม ด้านเมตตามโนกรรม และด้านเมตตาวัจกรรม จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย

3. พหุวิธีส่งเสริมความปรองดองสมานฉันท์ของประชาชนโดยผู้นำชุมชนในอำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง พบว่า 1. ด้านเมตตาภาวกรรม ด้วยการแสดงออกให้เกิดความประทับใจและน่าจดจำจากการที่ผู้นำและสมาชิกในชุมชนที่แสดงออกถึงความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความมีน้ำใจ และความช่วยเหลือเกื้อกูล 2. ด้านเมตตาวัจกรรม ด้วยการใช้คำพูดด้วยความเคารพและรับฟังอย่างมีเหตุผลด้วยการรู้จักวิเคราะห์สิ่งต่าง ๆ ด้วยเหตุและผลและสื่อสารออกไปด้วยข้อเท็จจริงอย่างตรงไปตรงมา และการใช้คำพูดชื่นชมและให้กำลังใจอย่างเหมาะสมเป็นสิ่งที่ช่วยสร้างแรงจูงใจที่จะทำให้คนในชุมชนเกิดความผูกพันกัน

3. ด้านเมตตามโนกรรม ด้วยการย้ำเตือนถึงความสำคัญของการคิดดีต่อกันด้วยการใช้คำพูดและการกระทำที่ดีงาม จัดกิจกรรมปฏิบัติธรรมเพื่อฝึกฝนคุณธรรมในจิตใจเพื่อเป็นหลักในการฝึกฝนจิตใจช่วยให้จิตใจสงบและลดการมีอคติ และสร้างพื้นที่ปลอดภัยสำหรับปรึกษาและให้คำแนะนำที่ผู้นำควรทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยคิดชี้ให้เห็นถึงทางเลือกและผลลัพธ์ที่อาจเกิดขึ้น 4. ด้านสาธารณโภคี ด้วยการจัดกิจกรรมร่วมที่เน้นให้เกิดประโยชน์กับส่วนรวมเป็นเวทีที่เปิดโอกาสให้ทุกคนได้ลงมือทำสิ่งดี ๆ ลดช่องว่างความแตกต่างและการกำหนดกติกาในการอยู่ร่วมกันที่ชัดเจนเพราะกติกาทำหน้าที่เป็นกรอบที่ทุกคนเข้าใจและยึดถือปฏิบัติร่วมกัน 5. ด้านศีลสามัญญตา ด้วยการสร้างความเข้าใจและตระหนักรู้ต่อกติกาชุมชนที่ผู้นำต้องทำให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้องและชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นอธิบายว่าทำไมถึงต้องมีกติกา การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมศีลธรรมในการอยู่ร่วมกัน และการบังคับใช้ระเบียบของชุมชนที่เป็นธรรมจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้นำชุมชนจะต้องบังคับใช้ระเบียบของชุมชนอย่างเป็นธรรม และ 6. ด้านทิวีสามัญญตา ด้วยการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้และสร้างความเข้าใจเป็นการสร้างความเข้าใจต่อเป้าหมายและผลสำเร็จที่ต้องการร่วมกัน การสร้างกติกาและกระบวนการที่โปร่งใสเป็นการกำหนดกติการ่วมคือข้อตกลงหรือแนวปฏิบัติที่คนในชุมชนได้ร่วมกันกำหนดขึ้น และผู้นำต้องแสดงออกถึงการยึดมั่นในหลักการที่ถูกต้องด้วยการตัดสินใจที่อยู่บนพื้นฐานของหลักการที่ถูกต้อง

อภิปรายผลการวิจัย

1. ระดับความปรองดองสมานฉันท์ของประชาชนในอำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง พบว่า โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.76$) เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า ด้านหลักความเสียสละ ด้านหลักพรหมวิหารธรรม ด้านหลักความยุติธรรม ด้านหลักความถูกต้อง ด้านหลักความบริสุทธิ์ ด้านหลักความเหมาะสม ทุกด้านอยู่ในระดับมาก ตามลำดับสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูธรรมธรรพบุณยเทียง พุทฺธสวโก (ลักษณะพลวงค์) (2564) ผลการวิจัยพบว่า การสื่อสารทางการเมืองที่เสริมสร้างความสมานฉันท์ พบว่า การสื่อสารทางการเมืองเพื่อเสริมสร้างความสมานฉันท์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.63$) นอกจากนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูวินัยธรธัช สุวฑฺฒโน (สุพานิช) (2564) ได้ทำวิจัยเรื่องการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในจังหวัดเพชรบุรี ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในจังหวัด โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านโดยเรียงตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการกล่อมเกล่า

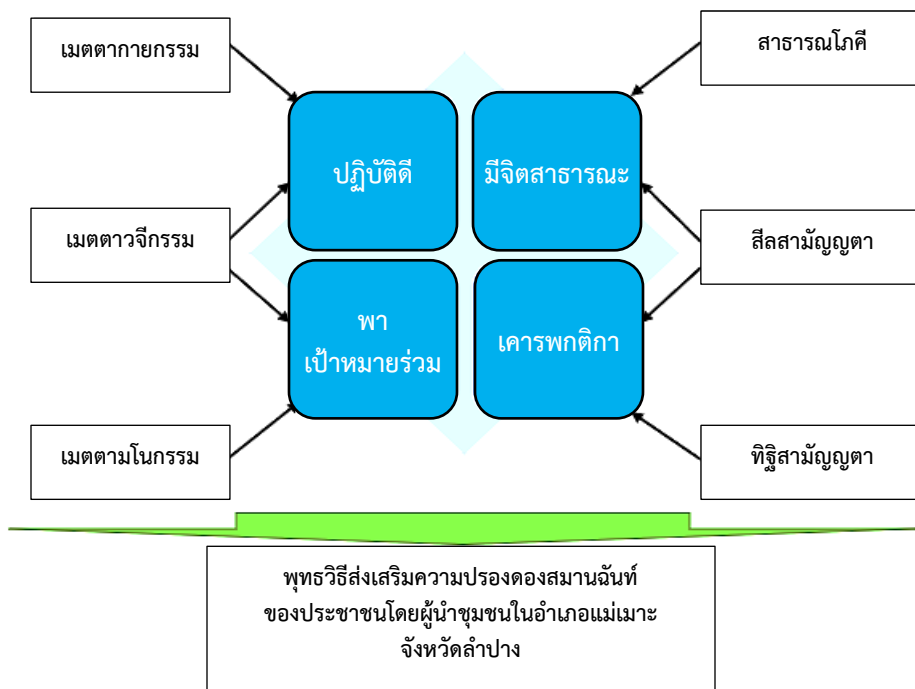
ทางการเมือง ($\bar{X} = 3.73$) และด้านหลักสาราณียธรรม 6 เพื่อการส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย ($\bar{X} = 3.80$) ตามลำดับ

2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสาราณียธรรมกับความปรองดองสมานฉันท์ของประชาชนในอำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง พบว่า หลักสาราณียธรรมกับความปรองดองสมานฉันท์ของประชาชนในอำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง มีความสัมพันธ์กันในเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีระดับนัยสำคัญสูงมาก เมื่อพิจารณาแต่ละด้านพบว่า ด้านที่มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงมาก ได้แก่ ด้านทฤษฎีสามัญญดา ด้านศีลสามัญญดา ด้านสาธารณโภคี และด้านที่มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับค่อนข้างสูง ได้แก่ ด้านเมตตาทายกรรม ด้านเมตตาโมกกรรม และด้านเมตตาวิจิตรกรรม จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย สอดคล้องกับงานวิจัยของพระอัครนัย ญาณสุทฺธ (รัตนไทสงค์) (2568) ได้ทำวิจัยเรื่อง การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนตำบลบางขวัญ อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา ผลการวิจัยพบว่า หลักสาราณียธรรมกับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยภาพรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูง ($R = 0.708^{**}$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 มีความสอดคล้องกันทั้งในเชิงแนวคิดและเชิงประจักษ์เนื่องมาจากการนำหลักสาราณียธรรมมาประยุกต์ใช้ในบริบทของชุมชนท้องถิ่น สามารถส่งเสริมความเข้าใจอันดี ลดความขัดแย้ง และสร้างความร่วมมือระหว่างประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. พุทธวิธีส่งเสริมความปรองดองสมานฉันท์ของประชาชนโดยผู้นำชุมชนในอำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง พบว่า 1. ด้านเมตตาทายกรรม ด้วยการแสดงออกให้เกิดความประทับใจและน่าจดจำ และการเป็นแบบอย่างที่น่านับถือและปฏิบัติตาม 2. ด้านเมตตาวิจิตรกรรม ด้วยการใช้คำพูดด้วยความเคารพและรับฟังอย่างมีเหตุผลและการใช้คำพูดชื่นชมและให้กำลังใจอย่างเหมาะสม 3. ด้านเมตตาโมกกรรม ด้วยการย้าเตือนถึงความสำคัญของการคิดดีต่อกัน จัดกิจกรรมปฏิบัติธรรมเพื่อฝึกฝนคุณธรรมในจิตใจ และสร้างพื้นที่ปลอดภัยสำหรับปรึกษาและให้คำแนะนำ 4. ด้านสาธารณโภคี ด้วยการจัดกิจกรรมร่วมที่เน้นให้เกิดประโยชน์กับส่วนรวม และการกำหนดกติกาในการอยู่ร่วมกันที่ชัดเจน 5. ด้านศีลสามัญญดา ด้วยการสร้างความเข้าใจและตระหนักรู้ต่อกติกาชุมชนการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมศีลธรรมในการอยู่ร่วมกัน และการบังคับใช้ระเบียบของชุมชนที่เป็นธรรม 6. ด้านทฤษฎีสามัญญดา ด้วยการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้และสร้างความเข้าใจการสร้างกติกาและกระบวนการที่โปร่งใส และผู้นำต้องแสดงออกถึงการยึดมั่นในหลักการที่ถูกต้อง สอดคล้องกับงานวิจัยของจิตรกร ลอศรี (2564) ได้ทำวิจัยเรื่อง การสร้าง

จิตสำนึกทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของเยาวชนในเทศบาลเมืองอโยธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบว่า การสร้างจิตสำนึกทางการเมืองโดยบูรณาการหลักพุทธธรรม อันได้แก่ หลักสาราณียธรรม 6 (หลักธรรมที่ทำให้บุคคลสามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างสงบสุข) เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติให้เยาวชนสามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างสงบสุข และนำไปสู่การสร้างจิตสำนึกที่ดีทางการเมือง

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 ที่แสดงถึงองค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากผลการวิจัย พุทธวิธีส่งเสริมความปรองดองสมานฉันท์ของประชาชนโดยผู้นำชุมชนในอำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง ซึ่งได้สังเคราะห์ส่วนสำคัญที่เป็นองค์ความรู้เฉพาะจากการวิจัย และการบูรณาการหลักสาราณียธรรมเพื่อสนับสนุนหลักการปรองดองสมานฉันท์ มีรายละเอียดดังนี้

ปฏิบัติดี การสร้างความปรองดองสมานฉันท์ในชุมชนไม่ได้ขึ้นอยู่กับระบบหรือกติกาที่สวยหรูเพียงอย่างเดียว แต่หัวใจสำคัญอยู่ที่ การปฏิบัติดีของทั้งผู้นำและคนในชุมชนเอง การกระทำที่ดีที่สะท้อนถึงคุณธรรมและน้ำใจ ซึ่งก็ได้้นำหลักเมตตาทายกรรมในการปฏิบัติต่อกันด้วยความรักและหวังดี และหลักเมตตาจริกรรมในการใช้คำพูดให้เป็นประโยชน์ไม่ว่าจะพูดให้กำลังใจหรือให้คำปรึกษาก็ต้องพูดด้วยความเคารพซึ่งกันและกัน

มีจิตสาธารณะ การปฏิบัติดีโดยทั่วไปแล้ว ยังต้องอาศัยการยึดมั่นในหลักธรรมอันเป็นที่ตั้งแห่งความเคารพและความสามัคคี การมีคุณธรรมที่นำไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างผาสุกและเป็นที่รักของหมู่คณะ ซึ่งก็ได้นำหลักสาธารณโภคีมาใช้ในการปลูกฝังจิตสาธารณะเห็นความสำคัญในการสร้างประโยชน์ให้ส่วนรวม และหลักสัสสามัญญตาที่ผู้นำและคนในชุมชนต้องประพฤติตนอยู่ในศีลธรรมคือการเอื้อเฟื้อคอยช่วยเหลือกันในชุมชน

เคารพกติกา ร่วมกันรักษากฎระเบียบและกติกาที่ชุมชนกำหนดไว้ ปฏิบัติตนตามหลักศีลธรรม ไม่ทำผิดกฎหมาย ไม่สร้างความเดือดร้อนให้ผู้อื่น เพื่อให้ชุมชนเกิดความสงบเรียบร้อย ซึ่งก็ได้นำหลักสัสสามัญญตาที่ผู้นำและคนในชุมชนต้องประพฤติตนอยู่ในศีลธรรมอันดีงามและเคารพกฎหมาย กฎระเบียบ และกติกาของชุมชนอย่างเคร่งครัดและหลักทฤษฏีสัมมัญญตาในการสร้างมาตรฐานที่ยึดถือร่วมกันด้วยข้อตกลงที่ร่วมกันกำหนดขึ้นมา

พาเป้าหมายร่วม การกำหนดเป้าหมายร่วมกันที่ทั้งผู้นำและคนในชุมชนมองเห็นคุณค่าและพร้อมที่จะมุ่งมั่นไปสู่จุดนั้น ซึ่งก็ได้นำหลักเมตตาตามโนกรรมด้วยการทบทวนแล้วมองหาจุดร่วมที่ทำให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างสงบสุข และหลักทฤษฏีสัมมัญญตาด้วยการส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และทำความเข้าใจในหลักการสำคัญหรือเป้าหมายร่วมกันของชุมชนเพื่อพร้อมที่จะร่วมมือกันอย่างจริงจัง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. สำนักงานปกครองอำเภอแม่เมาะควรเข้ามาสนับสนุนการเสริมสร้างความคิดเชิงบวกและทำสิ่งที่เป็นประโยชน์กับส่วนร่วมให้กับผู้นำชุมชนในอำเภอแม่เมาะ
2. สำนักงานปกครองอำเภอแม่เมาะควรเข้ามาส่งเสริมกิจกรรมที่ทำให้ประชาชนในอำเภอแม่เมาะเกิดจิตสาธารณะที่คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม
3. สำนักงานปกครองอำเภอแม่เมาะควรส่งเสริมความรู้ในการสร้างมาตรฐานการจัดการชุมชนในพื้นที่อำเภอแม่เมาะอย่างมีประสิทธิภาพ

4. สำนักงานปกครองอำเภอแม่เมาะควรสนับสนุนกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ในชุมชนเพื่อการแสดงออกต่อกันด้วยความสุภาพ

5. สำนักงานปกครองอำเภอแม่เมาะควรส่งเสริมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความสำคัญของกฎหมาย ระเบียบ และข้อตกลงของชุมชนให้กับผู้นำชุมชนและประชาชนในพื้นที่อำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. สำนักงานปกครองอำเภอแม่เมาะควรจัดเวทีในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้แนวทางการจัดการชุมชนอย่างสม่ำเสมอ

2. สำนักงานปกครองอำเภอแม่เมาะควรจัดอบรมหรือกิจกรรมค่ายอาสาที่ช่วยปลูกฝังทัศนคติในการอยู่ร่วมกันในสังคมที่ทำให้คนในชุมชนเกิดจิตสาธารณะที่คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม

3. สำนักงานปกครองอำเภอแม่เมาะควรส่งเสริมความรู้ในการสร้างมาตรฐานการจัดการชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ

4. สำนักงานปกครองอำเภอแม่เมาะควรจัดกิจกรรมให้ความรู้และพัฒนาศักยภาพชุมชนเข้มแข็งเพื่อสร้างความสัมพันธ์ให้คนในชุมชน

5. สำนักงานปกครองอำเภอแม่เมาะควรจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับความรู้และความสำคัญของกฎหมาย ระเบียบ และข้อตกลงของชุมชน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษา ปัจจัยที่ส่งผลต่อความปรองดองสมานฉันท์ของประชาชนในอำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง

2. ควรศึกษา กระบวนการพัฒนาศักยภาพการปกครองชุมชนของผู้นำชุมชนในอำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง

3. ควรศึกษา หลักพุทธธรรมอื่น ๆ ที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมความปรองดองสมานฉันท์ของประชาชนในอำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง

เอกสารอ้างอิง

- กรมการปกครอง. (2567). สถิติประชากรทางการทะเบียนราษฎร. สืบค้น 25 กันยายน 2567, จาก <https://shorturl.asia/tj7X9>
- โคทม อารยา. (2558). การปรองดองในสังคมประชาธิปไตยไทย. ใน *KPI Yearbook 2558: ดุลอำนาจในการเมืองการปกครองไทย*. (น. 1–24). กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- จิตรกร ลอศรี. (2564). การสร้างจิตสำนึกทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของเยาวชนในเทศบาลเมืองอโยธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา (สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ชัยวัฒน์ สถาอานันท์. (2549). *อาวุธมีชีวิต? : แนวคิดเชิงวิพากษ์ว่าด้วยความรุนแรง* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ฟ้าเดียวกัน.
- พระครูธรรมธัชบุญเที่ยง พุทฺธสวโก (ลักษณะพลวงค์). (2564). *การบูรณาการหลักพุทธธรรมกับการสื่อสารทางการเมืองเพื่อเสริมสร้างความสมานฉันท์* (ดุขฎิณิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูวินัยธรธัช สุทฺธโธม (สุทฺพานิช). (2564). *การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในจังหวัดเพชรบุรี* (ดุขฎิณิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระอศนัย ญาณสุทฺธ (รัตนไทสงค์). (2568). *การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนตำบลบางขวัญ อำเภอมะเข จังหวัดฉะเชิงเทรา* (สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2563). *รายงานสถานการณ์ทางสังคมจังหวัดลำปาง ประจำปี 2563*. ลำปาง: สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.

อำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง. (2565). แผนพัฒนาอำเภอ 5 ปี (พ.ศ. 2566 – 2570) อำเภอ
แม่เมาะ จังหวัดลำปาง. ลำปาง: ที่ว่าการอำเภอแม่เมาะ.

Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis* (3rd ed.). New York: Harper
and Row.